

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
b.t. Huga Ólafssonar
postur@uar.is

Sent inn á Samráðsgátt

Reykjavík, 1. nóvember 2018

Efni: Umsögn um aðgerðaáætlun stjórnvalda í loftslagsmálum

Til umsagnar á Samráðsgátt er aðgerðaáætlun stjórnvalda í loftslagsmálum 2018-2030, 1. útgáfa. Aðgerðaáætlun hefur að geyma 34 tillögur sem eiga að stuðla að minnkun losunar og aukinni kolefnisbindingu og er þannig hugsuð sem helsta tæki stjórnvalda til að tryggja að Ísland nái markmiðum Parísarsamningsins til 2030 og ennfremur markmiði ríkisstjórnarinnar um kolefnishlutleysi árið 2040.

Umhverfismál og loftlagsbreytingar eru meðal helstu áskorana sem Ísland stendur frammi fyrir og metnaðarfull markmið um að draga úr útblæstri er langtímaáskorun sem skapar tækifæri til þess að nýta hugvit og sköpunargáfu til að þróa nýja tækni og aðferðir sem munu nýtast til að gera hluti betur og öðruvísi. Gott samstarf stjórnvalda og atvinnulífs, þar sem ýtt er undir tækniframfarir og nýsköpun, er forsenda þess að stjórnvöld nái settum markmiðum.

Samtökin telja að aðgerðaáætlun stjórnvalda eigi að endurspeglar betur þennan veruleika þar sem áhersla er lögð á hlutverk atvinnulífsins í baráttunni gegn loftlagsbreytingum. Meiri áhersla þarf að vera á þátttöku Íslands í þeirri nýsköpun og þróun sem framundan er. Í því skyni vísa samtökin til ummæla Halldórs Þorgeirssonar á Umhverfisdegi atvinnulífsins 17. október 2018: „Nýsköpun er grundvallar atriði og lykilinn að árangri. Það þarf að þróa ný viðskiptalíkön til þess að beita lausnum sem þegar liggja fyrir og þróa nýjar. Þegar upp er staðið þá snýst þetta í kjarnanum um samkeppnishæfni, hvort sem um er að ræða fyrirtæki eða þjóðfélög. Hér er spennandi áskorun á ferðinni. Þetta er tækifæri fyrir frumkvöðla og það skiptir öllu máli og finna lausnirnar á undan öðrum.“

Ennfremur vilja Samtökin áréttar að flokkun aðgerða m.t.t. áhrifa á iðnað er stórlega vanmetin og ljóst að mun fleiri aðgerðir munu varða iðnað en tafla á bls. 22 gefur til kynna.

Orkuskipti í vegasamgöngum

Í aðgerðaáætlun er gert ráð fyrir átaki í orkuskiptum í vegasamgöngum og er þess vænst að aðgerðir sem lagðar eru til dragi úr losun frá vegasamgöngum um helming eða meira fram til ársins 2030. Samtök iðnaðarins telja umrætt markmið um orkuskipti mikilvægt en telja hinsvegar að gæta þurfi samhliða að samkeppnishæfni atvinnulífsins. Mörg fyrirtæki vinna nú hörðum höndum að því að draga úr losun koltvísýrings og leita nýrra leiða til að ná markmiðum með því að skoða og innleiða aðra orkugjafa en dísel og bensín. Samtökin benda hinsvegar á að þó tækniframþróun sé hröð í þessum efnum er það ekki svo að hægt sé að fá stærri ökutæki, vinnuvélar og sum iðnaðartæki þannig að þau nýti endurnýjanlega orkugjafa. Orkuskipti eru því ekki raunhæfur kostur sem stendur, sér í lagi fyrir iðnað og atvinnutæki sem nota svokallaða litaða olíu og möguleikar slíkra aðila til orkuskipta eru hverfandi. Óvíst er hvort sá möguleiki verði fyrir hendi árið 2030. Taka þarf tillit til þessa.

Þá ítreka samtökin að auknar álögur á atvinnulífið og hvatar sem fyrirtæki hafa ekki möguleika á að fylgja eftir eru í andstöðu við markmið ríkisstjórnarinnar um að auka samkeppnishæfni Íslands. Sé ekki tekið tillit til þessa eru umræddar aðgerðir til þess fallnar að auka kostnað fyrirtækja, t.d. við vegaf framkvæmdir á vegum ríkisins. Ekki virðist hafa verið tekið tillit umrædds kostnaðarauka í opinberum framkvæmdum, t.d. í samgönguáætlun.

Að lokum vilja samtökin benda á að gerð hefur verið breyting á byggingarreglugerð nr. 112/2012, sbr. reglugerð nr. 669/2018, á þá leið að í nýbyggingum og við endurbyggingu skuli gera ráð fyrir tengibúnaði vegna hleðslu rafbíla við hvert bílastæði. Er þannig nú þegar gert ráð fyrir rafbílum í nýbyggingum framtíðarinnar, sbr. aðgerð nr. 4.

Nýsköpun, tækniþróun og Loftslagssjóður

Samtökin fagna því að Loftslagssjóður taki nú til starfa en telja að bæta eigi verulega í framlög í sjóðinn. Sjóður sem veltir um 50 – 100 milljónum króna á ári getur ekki lagt mikið til málanna. Til samanburðar veltir Tækniþróunarsjóður um tveimur milljörðum á ári og sem dæmi um minni sjóði þá veltir AVS – Rannsóknarsjóður í sjávarútvegi um 300 milljónum á ári.

Þegar lög um loftslagsmál voru sett árið 2012 var gert ráð fyrir að framlög í sjóðinn væru tengd tekjum ríkisins af uppboðum á losunarheimildum innan viðskiptakerfis ESB. Þessu ákvæði var breytt árið 2014 og tekjur sjóðsins eiga að vera ákvarðaðar með fjárveitingum í fjárlögum ár hvert. Samtökin telja að jafngildi tekna ríkisins af viðskiptakerfi ESB ættu að renna í Loftslagssjóð. Sem dæmi er gert ráð fyrir tekjum upp á 290 milljónir króna í fjárlögum árið 2018 af sölu á heimildum til losunar gróðurhúsalofttegunda. Aðrar tekjur ríkisins t.d. vegna gjalda á kolefnislosun eða viðbótarfjárveiting í fjárlögum gætu einnig runnið í sjóðinn.

Samtökin telja að vel fari á að Loftslagssjóður starfi í tengslum við Tækniþróunarsjóð, líkt og fram kom í umsögn samtakanna við lagasetninguna árið 2012 og að sjóðurinn verði vistaður hjá Rannís. Nauðsynlegt er að verkefni fái faglegt mat og að styrkir séu veittir þeim sem hæst skora. Hjá Rannís er til þekking og einnig ferlar til að sinna verkefni af þessu tagi. Samtökin hafa lengi talað fyrir einföldun á opinberu sjóðakerfi til að auka skilvirkni, fagmennsku og hagkvæmni.

Um eldsneytisframleiðslu og áburðargerð úr sláturafurðum (aðgerðir 9 og 19)

Sláturúrgangur er hráefni sem má nýta upp að vissu marki í ýmsa framleiðslu eins og moltu, kjötmjöl eða lífdísel. Þónokkur verkefni hafa verið sett af stað í gegnum tíðina með þátttöku sláturleyfishafa og kjötvinnsla. Tekið er undir nauðsyn þess að styðja við verkefni af þessu tagi því erfitt getur verið að koma þeim af stað á viðskiptalegum forsendum eingöngu. Lykilinn að árangri er samstarf margra aðila og það getur skipt sköpum að opinberir styrkir komi til sögunnar. Í dag er erfitt að fá styrki í verkefni á sviði úrgangsmála og þar gæti Loftslagssjóður komið inn, ef hann er nógu burðugur.

Tæknihlutleysi

Í aðgerðaáætluninni er lögð áhersla á orkuskipti í öðrum geirum en vegasamgöngum og áhersla lögð á að auka hlutdeild endurnýjanlegs eldsneytis í skipaflotanum. Samtökin fagna þeirri umræðu en benda á mikilvægi þess að gæta tæknihlutleysis þegar rætt er um orkugjafa. Í því skyni má nefna aðgerð nr. 13 og 14 þar sem rætt er um rafvæðingu skipa og hafna. Samtökin telja mikilvægt að stjórnvöld séu opin fyrir og styðji aðra kosti til orkuskipta en rafvæðingu, t.d. notkun metanóls sem þegar er framleitt hér á landi með tækni sem þróuð var af innlendum aðilum. Hentar eldsneytið hvortveggja til að knýja skip og rafstöðvar þar sem rafllínur með nægri burðargetu eru ekki til staðar.

Einnig má benda á að sett er fram sérstakt markmið (nr. 9) um að efla beri framleiðslu á eldsneyti úr plöntum og úrgangi. Þetta gerir tækni sem krefst hentugs lífmassa hærra undir höfði en öðrum kostum til framleiðslu á endurnýjanlegu eldsneyti, s.s. framleiðslu á endurnýjanlegu metanóli með rafgreiningu vatns og koltvísýringsföngun úr útblæstri.

Samtökin árétta mikilvægi þess að gæta tæknihlutleysis og að takmarka ekki aðgerðaáætlun, sem ætlað er að standa til langs tíma, við tækni og hugmyndir dagsins í dag.

Fræðsla um loftslagsmál í skólum

Samkvæmt aðgerð nr. 26 er lagt til að unnin verði áætlun um fræðslu um loftslagsmál í leik-, grunn- og framhaldsskólum á Íslandi í samstarfi við skóla og félagasamtök. Samtök iðnaðarins hvetja stjórnvöld til að virkja atvinnulífið til þátttöku í slíkri fræðslu. Nú þegar er fyrirmynd að slíku samstarfi í gangi sem góð reynsla er af, þ.e. GERT verkefnið sem Samtök iðnaðarins standa fyrir í samstarfi við menntamálaráðuneytið, Samband íslenskra sveitarfélaga og hin ýmsu fyrirtæki. Verkefnið gengur út á það að efla áhuga grunnskólanema á raunvísindum, tækni og verkmenntun. Innan vébanda SI eru fyrirtæki sem auðvelt væri að kalla að borðinu til að miðla sinni reynslu í umhverfis- og loftslagsmálum til grunnskólanema. Verkefnin verða mun raunhæfari en ella þegar sérfræðingar fyrirtækjanna miðla raunverulegri reynslu og þekkingu úr daglegum rekstri.

Grunnskólar á landinu öllu eru tæplega 200 en GERT grunnskólarnir eru 44 talsins eða tæplega 25% og því mjög handhægt að vinna tilraunaverkefni um loftslagsmál í samvinnu við þá. Í GERT módelinu er mikið um heimsóknir grunnskólanema til fyrirtækja og í kjölfarið vinna krakkarnir verkefni. Það væri kjörið að fá fyrirtæki til að vinna að fræðsluverkefnum um loftslagsmál í skólum í samvinnu við nemendur og kennara.

Með öðrum orðum, nú þegar er til sameiginlegur vettvangur sem tengir skólana og fyrirtækin saman sem hægt væri að útvíkka svo það nái til fræðslu um loftslagsmál. Samtökin telja mikilvægt að nýta þau verkefni sem þegar eru fyrir hendi til að ná þeim góðu markmiðum sem aðgerðaáætlunin í loftslagsmálum stefnir að.

Urðunarskattur og bann við urðun lífræns úrgangs

Í aðgerð nr. 28 er mælt fyrir um skattlagningu á urðun úrgangs, annars en óvirks úrgangs og spilliefna. Tilgangurinn er að beina slíkum úrgangi í annan farveg og draga þannig úr losun gróðurhúsalofttegunda vegna meðhöndlunar úrgangs. Aukinn kostnaður við að velja urðun sem farveg fyrir úrgang getur hjálpað til við að beina úrgangi annað en það þarf einnig að huga að því að styðja við endurvinnslu og samstarf um söfnun endurvinnsluefna. Hér gæti Loftslagssjóður komið inn með fjármagn.

Útfösun flúorgasa

Í aðgerðaáætlun er lagt til að skoðaðar verði leiðir til að hraða útfösun flúorgasa þannig að losun þeim tengd verði lítil sem engin árið 2030. Samkvæmt losunarbókhalði þá hefur heildarlosun umræddra gasa aukist töluvert síðasta áratuginn. Gera þarf greiningu á því hvers vegna aukningin er tilkomin en ekki liggur ljóst fyrir hver ástæðan er. Í kjölfar greiningar er hægt að skoða hvaða leiðir er færar til að takast á við málið. Áætlun um útfösun þarf að vinna með atvinnulífinu, en ekki eingöngu með skattlagningu, því ýmis tæknileg úrlausnarefni geta staðið í vegi fyrir breytingum. Samtökin eru tilbúin til að leggja sitt af mörkum í verkefnið.

Minni matarsóun

Í tillögu 30 er fjallað um matarsóun. Samtökin fagna því að stjórnvöld hyggist veita auknu fjármagni til málaflokksins og hvetja til þess að öll virðiskeðjan, frá framleiðslu til neytenda, verði skoðuð, en ekki eingöngu smásölu- og neytendastig eins og lagt er til í áætluninni. Jafnframt benda samtökin á að nú þegar hafa verið unnin verkefni sem gætu nýst í því starfi. Dæmi um slíkt er verkefni sem Tækniþróunarsjóður styrkti og SI stýrðu nefnist „Umbætur í virðiskeðju matvæla“. Þar voru skoðaðar leiðir til að draga úr sóun í virðiskeðjunni með bættri umgengni og samstarfi og upplýsingastreymi milli birgja og smásala. Einnig geyma strikamerki mikið magn upplýsinga m.a. um geymsluþol sem hægt er að nýta til að draga úr sóun í verslunum. Starfshópur á vegum umhverfisráðuneytisins skilaði skýrslu, „Matarsóun – tillögur til úrbóta,“ í apríl 2015. Í framhaldi af þeirri vinnu er starfandi starfshópur um aðgerðir gegn matarsóun á vegum Umhverfisstofnunar.

Útvíkkun á grænu bókhaldi

Í tillögu 31 er fjallað um útvíkkun kolefnisbókhalds og græns bókhalds. Hér þarf að afmarka umfangið og skilgreina vel hverjir ættu að falla hér undir. Fjöldi smárra verktakafyrirtækja og einyrkja, sérstaklega í byggingarstarfsemi, brenna jarðefnaeldsneyti við notkun véla og tækja. Það getur verið íþyngjandi fyrir litla aðila að skila slíku bókhaldi. Samtökin telja mikilvægt að ganga hér ekki lengra en þörf er á og leggja ekki óhóflegar kvaðir á lítil og meðalstór fyrirtæki. Fyrirséð er að umrædd krafa um grænt bókhald, þar sem gerð er grein fyrir kolefnisspori fyrirtækis, er aukin reglubyrði og er umfram þær kröfur sem gerðar eru á innri markaði ESB.

SAMTÖK IÐNAÐARINS

A handwritten signature in black ink that reads 'Björg A. Þórðardóttir'.

Björg Ásta Þórðardóttir,
lögfræðingur SI